

Jaarplan NORA Focus 2017

Planning en Focus betreffende ontwikkel- en beheeractiviteiten
Nederlandse Overheids Referentie Architectuur

Definitief v.1

Auteur	Mariek Vos, Menno Gmelig Meiling, Dominique Wijn
Document nummer	Definitief
Versie	<1.0>
Datum	12 juni 2017
Omvang	7 pagina's

Inhoud

1. Samenvatting	3
2. Focuspunten voor 2017	4
Authenticatie en identificatie	4
Privacy by design	5
Digitale Mobiliteit	6
3. Aandachtspunten	7

1. Samenvatting

De Regieraad Interconnectiviteit heeft verzocht meer focus aan te brengen in het NORA Jaarplan 2017. In overleg met de Gebruikersraad is een drietal focusgebieden uitgewerkt:

1. Authenticatie en identificatie
2. Privacy by design
3. Digitale Mobiliteit

Om deze focusgebieden goed te kunnen bedienen hebben we drie scenario's uitgewerkt op basis van het beschikbare budget voor 2017 van € 415.000,-.

- A. **Focus en Jaarplan:** hierbij wordt extra budget beschikbaar gesteld om naast de focusgebieden ook het gehele voorgestelde jaarplan uit te voeren. **Extra budget: € 115K**
- B. **Focus extra:** hierbij wordt extra budget beschikbaar gesteld om, naast de genoemde focusgebieden, op een aantal belangrijke onderwerpen (Overerving en Adoptieouders, de verbinding met EIRA, Informatieveiligheid, Digitale duurzaamheid en toegankelijkheid en verbinding NSV met linked data) actief de community te triggeren op onderwerpen, kennis bijeen te brengen en te delen met de NORA familie. **Extra budget: € 45K**
- C. **Pure Focus:** hierbij wordt binnen budget herschikt voor de focusgebieden en strikt noodzakelijke activiteiten. De overige onderdelen worden getemperd dan wel gestopt. **Geen extra budget nodig.**

Onze vragen aan de Regieraad zijn:

- 1) Delen jullie de door de gebruikersraad vastgestelde focusgebieden?
- 2) Zo ja, welk scenario heeft jullie voorkeur?
- 3) Hebben jullie belangstelling voor een special over bijvoorbeeld Mobility, waarin we jullie meenemen in het onderwerp en cases behandelen die jullie verder helpen?
- 4) Zijn jullie bereid extra capaciteit of budget beschikbaar te stellen per onderwerp indien nodig?

Daarnaast zal de Gebruikersraad en NORA beheer actief terugkoppelen wanneer er problemen ontstaan bij het realiseren van de doelstellingen, zodat de Regieraad hulp kan bieden. Ook signaleert de Gebruikersraad 'wat ons gaat overkomen' richting Regieraad, zodat hierop actie kan worden ondernomen.

2. Focuspunten voor 2017

De NORA Gebruikersraad bepaalt voor 2017 drie inhoudelijke speerpunten, waarvan in alle domeinen het belang wordt onderkend en waarvoor een landelijke architectuur-aanpak meerwaarde heeft. Een landelijke aanpak houdt in dat er al op meerdere plekken kennis wordt opgebouwd, waaruit een generieke kern van kennis en oplossingen te halen is waar alle domeinen van kunnen profiteren. Door die aanpak in de NORA Familie te verspreiden wordt voorkomen dat de oplossings-richtingen van de domeinen sterk uit elkaar gaan lopen. De speerpunten worden hieronder beschreven.

Authenticatie en identificatie

Wat de architectuur gemeenschappen binnen de overheid momenteel intensief bezig houdt en waarvoor men steun bij andere partijen zoekt, is het gebruik en toepassing van de bouwstenen uit de Generieke Digitale Infrastructuur (GDI). Enerzijds groeit het gebruik van de huidige bouwstenen, anderzijds is er ook duidelijk behoefte aan een verdere en soms andere invulling van de huidige bouwstenen. Dit speelt des te meer in het licht van beleidsmatige ontwikkelingen rondom de governance van het GDI-stelsel, waarmee het lastig is de impact voor een overheidsorganisatie te bepalen.

Dat geldt ongetwijfeld in het bijzonder voor het veld van authenticatie en identificatie, waarin het gebruik van DigiD sterk is toegenomen en tegelijkertijd een nieuwe inrichting zich aandient met de implementatie van de Europese eIDAS-verordening. Met de invoering van eIDAS moet de Nederlandse dienstverlening binnenkort bovendien ook beschikbaar zijn voor burgers die zich identificeren met goedgekeurde buitenlandse middelen.

Velen zijn betrokken in projectmatige veranderingen in dat veld en tegelijkertijd is er onvoldoende overzicht en begrip van waar we staan en waar de overheid zich naar toe ontwikkelt. De impact hiervan voor bestaande en nieuwe diensten is enorm.

Vanuit de vragen die vanuit hun eigen achterban komen, is er bij de NORA Gebruikersraad behoefte om dat (actuele) overzicht weer terug te krijgen en -los van alle dynamiek die al gaande is- met elkaar het debat te voeren: wat staat nu vast als we toekomstige (in)richting van dit onderwerp voor ons zien, wat behoeft nog nadere invulling en waarin vinden we elkaar? Die vragen spelen bijvoorbeeld bij de Manifestgroep, bij gemeenten en bij andere domeinen. Gezien de mate waarin verschillende overheidsniveaus daarin samenhangen (per domein, landelijk èn Europees), is het belangrijk die architectuur vanuit een breed perspectief neer te zetten en dat gezamenlijk te doen. Ondertussen is het ook van belang samen met het ministerie van BZK vast te stellen welke kaders al vast staan en waarbinnen de keuzeruimte voor de sectoren die het raakt begint.

Dus is het van het grootste belang om dat gesprek (ook) domein overstijgend te maken. Juist nu is het goed een stapje terug te doen en gezamenlijk vast te stellen wat het streefbeeld is en hoe we daar willen komen. Bovendien zijn er andere thema's die sec buiten het onderwerp vallen, zoals Machtigen, die een sterke relatie hebben met Authenticatie & Identificatie en een succesvol gebruik van de betreffende bouwstenen in sterke mate bepalen.

Concrete doelstellingen

De NORA Gebruikersraad komt in 2017 met een architectuurvisie op authenticatie & identificatie. Dit bevat in ieder geval:

- De gewenste functionaliteit van generieke oplossingen voor authenticatie & identificatie binnen de wettelijke grenzen van eIDAS;
- de impact daarvan voor de huidige Generieke Digitale Infrastructuur (FIT GAP analyse) en voor de afzonderlijke overheidsorganisaties;

- een migratie / stappenplan langs welke weg dat streven het beste invulling kan worden gegeven.

Acties

De Gebruikersraad stelt een werkgroep in die dat een concept-advies uitwerkt. De werkgroep vraagt input vanuit het veld en organiseert enkele workshops om input op te halen uit de verschillende domeinen en kennis te delen. De NORA Gebruikersraad stelt het advies vast en vervolgens:

- de architectuur beschrijving van de gewenste inrichting van authenticatie & identificatie wordt opgenomen in Noraonline.nl;
- architecten vanuit verschillende domeinen vormen duo's en adviseren elkaar op basis van het gewenste beeld hoe authenticatie & identificatie in de betreffende domeinen het best kan worden toegepast.

Privacy by design

Privacybescherming en de vraag hoe je goed omgaat met persoonsgegevens is een aspect dat in alle organisaties en bij de meeste projecten terugkomt. Met de invoering van de Europese verordening AVG over privacy bescherming staan alle architecten voor de opgave om dit onderwerp een vanzelfsprekende plek in hun werk te geven: *Privacy by Design* wordt immers verplicht gesteld zodra het om privacy-gevoelige gegevens gaat. Het is dus belangrijk dat architecten herkennen wanneer hun project raakt aan Privacy en ze de juiste kaders en instrumenten hebben om dit te verwerken in hun architectuurontwerp.

Het Centrum voor Informatiebeveiliging en Privacybescherming (CIP) heeft een set met instrumenten en normen rond Privacy ontwikkeld. De privacy wetgeving is ontrafeld en omgezet naar criteria in de Privacy Baseline. De criteria zijn zo opgezet dat ze hanteerbaar zijn gemaakt voor de bedrijfsvoering. Twee handreikingen ondersteunen daarbij hoe dit te doen: Privacy Governance en Privacy by Design. Daarnaast zijn er in verschillende domeinen en organisaties handreikingen ontwikkeld over dit onderwerp. Hergebruik hiervan in een andere context is moeilijk. Met de wijzigingen die de komst van de AVG met zich meebrengt moeten deze documenten bovendien allemaal opnieuw worden bekeken.

Door de kennis vanuit het CIP en de diverse domeinen in de NORA te integreren kunnen we er voor zorgen dat Privacyaspecten in elk ontwerp worden meegenomen, vanuit de nieuwste inzichten en wettelijke kaders. Als de generieke kern te vinden is in de NORA hoeven de domeinen en individuele organisaties alleen nog toe te passen en waar nodig specifieke aanvullingen te doen. Dit zal uiteindelijk veel tijd en geld schelen in organisaties die zich opmaken voor de AVG. Bij de ontwikkeling van generieke bouwstenen zorgt een generiek kader bovendien dat deze in alle domeinen kan worden ingezet.

Concrete doelstellingen

Toevoegen van privacy bescherming als thema aan NORA, dat *Privacy by Design*, de *Privacy Baseline* en andere relevante kennis integreert in het kennismodel van NORA. Zo worden wetgeving en beleid gekoppeld aan concrete maatregelen in de praktijk.

Doorontwikkeling van inhoud en presentatie op basis van twee concrete use cases:

1. Bundelen van beschikbare kennis en ervaring rondom privacybescherming en de invoering AVG op processen en systemen, toetsen van mogelijk verschillende benaderingen binnen sectoren en ontwikkelen van een generiek architectuur model voor Privacy by design;
2. Bepaal impact van de privacy ontwikkelingen op diverse sectoren en deel ervaring hoe daar het beste op kan worden ingespeeld;

Acties

1. *Uitwerking van sector overstijgende NORA-benadering van Privacy*

Pagina

5/7

- NORA Tussensprint organiseren om alles wat in de NORA Familie al bekend en beschikbaar is omtrent Privacy vanuit één pagina in de NORA te ontsluiten.
- Analyse van principes die in *Privacy by Design* en *Privacy Baseline* (CIP) staan in samenhang met NORA-principes. Doel is tweeledig: enerzijds de kennis vanuit CIP goed ontsluiten in samenhang met de bestaande NORA (om dit principe te realiseren, kan ook aan deze privacy-normen worden gedacht) en anderzijds een beeld krijgen waar het schuurt (waar missen we nog principes of moeten we herformuleren)
- Wat zonder wijzigingsproces mogelijk is direct in Noraonline.nl implementeren. Wat tot architectuur keuzes leidt, bespreken in de NORA-community en later als wijzigingsvoorstellen inbrengen.

2. Bepaal impact op bestaande praktijk

- Evaluatie van generieke kader op basis van use cases: is dit kader afdoende om in de toekomst te gebruiken bij het ontwerpen van generieke voorzieningen? Wat zijn de beperkingen en waar zijn aanvullingen noodzakelijk?
 - Use case 1: We bieden een architect die de impact van de AVG op de processen en systemen van de eigen organisatie moet bepalen de Privacy themapagina en volgen zijn voortgang: Kan hij als architect uit de voeten met de informatie vanuit CIP en NORA, hoe kunnen we het zo presenteren dat het past bij zijn praktijk en heeft hij nog vragen die niet worden beantwoord? Op basis van de feedback verbeteren we de pagina en onderliggende content. Vervolgens herhalen we dit met een andere architect, en indien nodig nog een keer.
 - Use case 2: Twee of drie architecten uit de NORA Familie toetsen een GDI bouwsteen vanuit de voorgestelde NORA kaders voor Privacybescherming: biedt dit afdoende waarborgen voor de persoonlijke levenssfeer om het in te kunnen zetten in alle domeinen?

Digitale Mobiliteit

In het NORA Jaarplan was al voorzien om in 2017 tijd te besteden aan Digitale mobiliteit. Digitale mobiliteit maakt immers nadrukkelijk onderdeel uit van de informatiehuishouding van de overheid. Dit beïnvloedt de wijze waarop werkprocessen worden ingericht maar stelt ook andere eisen aan ontwikkeling en beheer van de informatiehuishouding.

Het onderwerp kwam op de agenda in 2015, toen -gelijktijdig aan het eerste iBestuur Mobility Congres- werd gestart met een eerste OMO-reeks (Overheid Mobility Overleg) over de praktijk van digitale mobiliteit binnen de overheid. Het doel hiervan was kennis te delen, aan de hand van casuïstiek en intervisie. Immers, het vraagstuk hoe om te gaan met digitale mobiliteit is nog steeds een belangrijk thema voor de overheid, niet alleen 'in eigen huis' maar vooral ook in interactie met de i-samenleving. De uitkomsten van deze reeks is in 2016 vertaald naar voorstellen voor aanpassingen en aanvullingen in de architectuurprincipes als vastgelegd in de NORA. Bij de afsluiting zijn ook kernthema's voor vervolgacties gedefinieerd: omgaan met publiek-private clouddiensten, internet of things, informatieoverload en internet toegang als grondrecht voor burgers.

De behoefte aan overheidsbrede kennisdeling en ervaringsuitwisseling is nog steeds zeer levendig. Het gaat erom gezamenlijk kennis op te bouwen over de impact van mobiliteit op de processen en dienstverlening. Voor 2017 wordt voorgesteld dit onderwerp wederom prioriteit te geven en om de volgende resultaten als vervolg neer te zetten: 1) verwerking van de resultaten uit het geaccordeerde voorstel uit de eerste OMO-reeks en 2) een tweede serie in gang zetten over vervolg vragen.

Concrete doelstellingen

1. Verwerken uitkomsten OMO I in de principes

Pagina

6/7

De gebruikersraad heeft de slotnotitie besproken en aangenomen. Een aantal uitgangspunten die daarmee zijn vastgesteld betekent een wijziging van de huidige geldende uitgangspunten. Die vergelijking moet nog worden uitgevoerd.

2. OMO 2 Vervolg reeks

Het doel is ca. vijf vervolg bijeenkomsten te organiseren in 2017 en begin 2018. Deze bijeenkomsten worden zoveel als mogelijk georganiseerd op locatie bij een van de deelnemers. Iedere bijeenkomst heeft een specifiek thema, zoveel als mogelijk gekoppeld aan een real life casus. De reeks wordt afgesloten met een notitie met overall conclusies (vergelijkbaar met de slotnotitie OMO I).

Acties

a. Verwerken uitkomsten OMO I in de principes en vervolgreeks

Reeds grotendeels gerealiseerd is het verspreiden en vertalen van de bevindingen binnen de NORA community. Ook het aanscherpen van de (afgeleide) principes op de aspecten informatieveiligheid en privacy is vrijwel afgerond.

Daarnaast zullen we de huidige begrippen uit NORA scherp definiëren, rekening houdend met mobility en worden de (afgeleide) principes en voorbeelden in de NORA aangescherpt en het concept "open data" in de NORA opgenomen. Zodra mogelijk wordt opgestart met het initiëren van de uitwisseling en het gezamenlijk gebruik van mobile toepassingen. Ten slotte wordt verbinding gelegd met de noraonline.nl en de Gebruikersraad.

3. Aandachtspunten

De knelpunten die we nu voorzien bij het realiseren van deze doelstellingen zijn:

- Maximum capaciteit bij NORA Dochters en Familie.
De uren die de architecten en beheerders binnen de NORA Familie kunnen besteden aan NORA is beperkt en moet gecombineerd worden met hun dagelijkse werk.
- Maximum capaciteit en budget NORA Beheer.
Zie bijlage met ook financieel overzicht